

Dariusz Buksik

Sprawozdanie z XI Konferencji SPCH: Psychologia i psychoterapia wobec zaburzeń osobowości(...) Konstancie k. Warszawy, 15-17 IV 2005

Studia Psychologica nr 6, 301-304

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DARIUSZ BUKSIK
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

**SPRAWOZDANIE Z XI KONFERENCJI SPCh, PSYCHOLOGIA
I PSYCHOTERAPIA WOBEC ZABURZEŃ OSOBOWOŚCI.
SYMPTOMATOLOGIA I DIAGNOSTYKA; PRZYCZYNY I SKUTKI;
PROFILAKTYKA I TERAPIA ZABURZEŃ OSOBOWOŚCI.
KONSTANCIE K. WARSZAWY, 15-17 IV 2005**

W dniach od 15 do 17 kwietnia 2005 r. w Konstancinie, k. Warszawy odbyła się konferencja naukowa poświęcona problematyce symptomatologii oraz diagnostyce osobowości.

Konferencja została zorganizowana przez Stowarzyszenie Psychologów Chrześcijańskich (SPCh), które zostało powołane do istnienia 20 września 1995 r. Celem Stowarzyszenia jest propagowanie pełnego rozwoju osoby ludzkiej, pomoc w dążeniu do zintegrowania rozwoju psychicznego i duchowego oraz ochrona zdrowia psychicznego i duchowego człowieka. Wśród wielu inicjatyw Stowarzyszenia należy wymienić: Studium psychoterapii, którego celem jest kształcenie psychoterapeutów chrześcijańskich. Studium jest formą kształcenia podyplomowego, adresowane jest do psychologów i psychoterapeutów; Studium poradnictwa, którego celem jest kształcenie doradców chrześcijańskich przez dostarczenie praktycznych umiejętności z zakresu psychologii dla osób pracujących w ośrodkach poradnictwa, posługujących we wspólnotach, parafiach lub innych instytucjach, gdzie potrzebne są umiejętności i wiedza psychologiczna (np. pedagodzy, pracownicy socjalni); Studium podstawowych umiejętności psychologicznych, które adresowane jest do osób nie mających doświadczenia w zakresie psychoterapii, posługujących we wspólnotach, pracujących w ośrodkach poradnictwa lub w innych instytucjach, gdzie potrzebne są umiejętności i wiedza psychologiczna (pracownicy socjalni, pedagodzy, inne zawody, które wymagają kontaktów z ludźmi). Stowarzyszenie w swoich ośrodkach świadczy pomoc psychologiczną w zakresie rozwiązywania problemów małżeńskich i rodzinnych, a także depresji, nerwicy i uzależnień. Należy również podkreślić otwarcie się stowarzyszenia na współpracę międzynarodową, która dotyczy wymiany doświadczeń, a także wspólne organizowanie sympozjów i konferencji.

Wśród wymienionych form działalności SPCh szczególne miejsce zajmuje organizowanie corocznych konferencji naukowych poświęconych ważnym współczesnym problemom psychologicznym. Dotychczasowe konferencje podejmowały m.in. następujące tematy: *Duchowość chrześcijańska a rozwój psychiczny* (1995); *Psychoterapia chrześcijańska w teorii i praktyce* (1997); *Psychologia wobec życia i śmierci* (1998); *Psychologia wobec dobra i zła* (1999); *Psychologia i psychoterapia a miłość bliźniego* (2002); *Psychologia i psychoterapia wobec cierpienia* (2003); *Psychologia i psychoterapia chrześcijańska w teorii i praktyce* (2004).

W problematykę współczesnych badań i problemów na gruncie psychologii wpisuje się również ostatnia, już XI, Konferencja SPCh, podejmująca zagadnienie zaburzeń osobowości. Konferencja została podzielona na dwie części. Pierwsza obejmowała wykłady, refleksję psychologiczną i spo-

strzeżenia wykładowców oraz praktyków zajmujących się zagadnieniami zaburzeń osobowości. Drugą stanowiły bogate i interesujące warsztaty tematyczne.

Otwarcia tegorocznej konferencji dokonała Anna Ostaszewska – przewodnicząca SPCh, podkreślając znaczenie i potrzebę tego rodzaju konferencji zarówno dla teoretycznych rozważań i poszukiwań na gruncie psychologicznym, jak i praktycznego wykorzystania w pracy psychologa zdobytej wiedzy.

W pierwszym dniu konferencji zostały wygłoszone cztery referaty. Referat inauguracyjny nosił tytuł: *Teologiczny i społeczny kontekst „drogi do Boga” osób z zaburzeniami osobowości i ich moralna odpowiedzialność*, i został przedstawiony przez bp. Zbigniewa Kiernikowskiego. Prelegent, opierając się na teologicznym wymiarze „drogi do Boga”, ukazał podłoże zaburzeń relacji człowieka z człowiekiem, jako wymiar społeczny, oraz człowieka z Bogiem, jako wymiar osobowy. Zaburzenie tej podwójnej relacji utrwala zachowania koncentrujące się na sobie, co w konsekwencji nie pozwala rozwijać się osobowo i prowadzi do zagubienia moralnej odpowiedzialności. Zdaniem prelegenta, drogą wyjścia z sytuacji jest budowanie osobowości umiejącej przekroczyć własne ograniczenia. A co za tym idzie, budowanie osobowości dojrzałej, opartej na uznaniu swojej słabości i małości, oraz otwarciu się na dialog z samym sobą i z Bogiem. Dialog ten ma prowadzić do rozwoju pełnej osoby.

Kolejny wykład głosił ks. dr Romuald Jaworski – wykładowca UKSW oraz psychoterapeuta. Temat tego wystąpienia brzmiał: *Psychopatyzacja życia przyczyną i skutkiem przemocy i terroru*. Zdaniem autora, zaburzenia osobowości są związane z głęboko zakorzenionymi, sztywnymi wzorcami zachowania, jak i niedostosowanymi do sytuacji reakcjami w życiu indywidualnym i społecznym. Specyficznymi cechami zaburzonej osobowości są: nieumiejętność nawiązania dojrzałej relacji interpersonalnej, tendencja do manipulacji otoczeniem, patologiczne kłamstwo, egocentryzm, brak poczucia winy, osłabienie wrażliwości moralnej czy też tendencja do ranienia siebie lub innych. Przyczyny zaburzeń osobowości mogą być różnorodne, często o ich wystąpieniu decydują czynniki środowiskowe. Przemoc i terror są przejawami skrajnej agresji skierowanej na otoczenie. Zdaniem autora, błędne koło przemocy i agresji sprawia, że następuje zanik wrażliwości, lęk społeczny, bezradność i zaburzona sfera życia duchowego mogą pojawiać się na przemian jako przyczyna lub skutek. Psychopatyzacja życia indywidualnego i społecznego prowadzi do zaburzeń. Środkami zaradczymi, mogącymi przerwać to błędne koło, mogą być treningi wrażliwości, akceptacji czy komunikacji. Autor w szczególny sposób zwrócił uwagę na umiejętność przebaczenia. Umiejętność ta, jako sposób radzenia sobie z poczuciem krzywdy i winy, pozwala wyzwalać się od chęci zemsty, która rodzi przemoc i agresję.

Bogate w treść i interesujące było wystąpienie dr. hab. Henryka Gasiuła, profesora UKSW, nt. *Zaburzenia osobowości z perspektywy psychologii personalistycznej*. Odkrywanie mechanizmów prowadzących do pojawienia się zaburzeń zachowania jest jednym z podstawowych zadań nauk behawioralnych. Zaburzenia osobowości są interpretowane w różnorodny sposób, co sprawia, że trudno jest określić same kryteria zaburzeń, jak i ich przyczyny. Teorie zaburzeń osobowości bazują na dotychczas wypracowanych teoriach osobowości, m.in. konstytucjonalnych teoriach typologicznych, teoriach dynamicznych, itd. Prelegent zauważa, że obecnie brakuje prób podejścia do zagadnienia zaburzeń z perspektywy interpretacji interakcyjnych. Przyjmując założenia podejścia interakcyjnego, osobowość jest spójnym u danej osoby sposobem wzajemnego oddziaływania jej samej oraz otoczenia. Uwypuklenie czynników motywacyjnych i poznawczych oraz wzajemnej interakcji podmiotu i sytuacji (obiektu) w procesie zaburzenia jest czymś istotnym. Poznanie motywów w procesie interakcji z innymi osobami pozwoli zrozumieć charakter rozwoju świadomości i wnioskować o możliwości pojawienia się zaburzeń.

Kolejny wykład wygłosił prof. Andrzej Jakubik, wykładowca psychologii klinicznej na UKSW. Temat wykładu brzmiał: *Diagnostyka osobowości nieprawidłowej (psychopatii)*. W sposób systematyczny przedstawiono rys historyczny koncepcji psychopatii oraz pojęć pokrewnych, oraz dokonano klasyfikacji postaci klinicznych psychopatii. Następnie przedstawiono zmianę terminu „psychopatia” na inne pojęcia z zakresu zaburzeń struktury osobowości, takie jak np. „osobowość nieprawidłowa” czy „dysocjalna”. Profesor prowadził polemikę z najnowszymi trendami myślenia na temat psychopatii. Uznał m.in., że nie należy tak łatwo używać określenia „osobowość dysocjalna”, gdyż samo przekroczenie norm społecznych nie świadczy o osobowości nieprawidłowej. Zachowanie takie może być zjawiskiem wtórnym, wynikającym z nieprawidłowych cech samej osobowości. Dużo miejsca w wykładzie prof. Jakubik poświęcił kryteriom diagnostycznym, które z jednej strony dla wielu psychiatrów są jednoznaczne, lecz z drugiej strony budzą wiele wątpliwości w określeniu osobowości nieprawidłowej.

Drugi dzień konferencji otworzył referat ks. dr. Stanisława Tokarskiego, który zastanawiał się nad elementami zaburzeń osobowości w obrazie Boga. Prelegent wykazał, że doświadczenie wyniesione z rodziny, głównie obraz matki i ojca, są podstawową płaszczyzną odniesienia w kształtowaniu się własnego funkcjonowania i tworzenia obrazu Boga. Obraz Boga ma wpływ nie tylko na życie religijne i jego rozwój, ale również na relacje międzyludzkie. W procesie kształtowania obrazu Boga może dojść do skrzywienia obrazu, a nawet do ukształtowania trwałego obrazu Boga, który w samej podstawie jest zaburzony. Autor uważa, że niewłaściwe jest wykorzystywanie treści religijnych do uzasadniania niewłaściwych zachowań.

Następny referat został wygłoszony przez Annę Ostaszewską, przewodniczącą Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich, która podjęła temat: *Wzmocnienia osoby w terapii zaburzeń osobowości*. Autorka na wstępie zaznaczyła, że człowiek jest osobą i ma wartość i godność przez sam fakt istnienia. Natomiast atrybuty to umiejętności, które służą do wyrażenia siebie przez osobę. Według autorki referatu, zaburzenia osobowości są związane z brakiem poczucia własnej osoby. Dlatego też w terapii zaburzeń należy dokonywać wzmocnienia człowieka jako osoby. Autorka wysunęła tezę, że jeśli człowiek w dzieciństwie otrzymuje za mało miłości bezwarunkowej, jego poczucie własnej osoby nie rozwija się prawidłowo, bowiem dziecko walczy o to, by zarobić na miłość. Ponadto, jeśli dziecko nie ma doświadczenia, że jest ważne jako osoba, że ważne jest to, co czuje, co myśli i co robi, uczy się sposobów zachowania za pomocą mechanizmów obronnych. Dlatego, jak podkreśla autorka, jeśli ten schemat zachowania zostanie utrwalony, to w życiu dorosłym przejawia się jako zaburzenie osobowości. Osoba dorosła, w której nie rozwinęło się poczucie osoby, postrzega świat jako źródło potwierdzenia racji własnego istnienia. Dlatego w terapii zaburzeń osobowości, w pracy nad zmianą zachowania, należy rozpocząć od wzmocnienia osoby.

Kolejny referat został zaprezentowany przez Ewę Maciochę, seksuologa klinicznego (Instytutu Psychiatrii i Neurologii). Tematyka wystąpienia koncentrowała się wokół zaburzeń identyfikacji płciowej i preferencji seksualnych. W referacie przedstawiono płciowość w różnych aspektach: medycznym, psychologicznym, społecznym i moralnym. Dokonano opisu kształtowania się identyfikacji płciowej w procesie rozwoju człowieka od momentu zapłodnienia do wieku dojrzałego. Ukazano skomplikowany wpływ wielu czynników na ostateczny obraz seksualny człowieka. Szczególnie zwrócono uwagę na wpływy, które kształtują płciowość nieprawidłową. Problematyka podjęta w referacie wywołała dyskusję opartą na różnych podejściach do problemu. Autorka sama wskazała, że różnice takie będą występowały zawsze, chociażby w podejściu medycznym a religijnym.

Ostatnim referatem w drugim dniu konferencji było wystąpienie prof. J. Cz. Czabały (Instytut Psychiatrii i Neurologii; PAN) nt. *Psychoterapia w leczeniu zaburzeń osobowości*. Zostały w nim

przedstawione najważniejsze charakterystyki różnych zaburzeń osobowości i ich znaczenie dla planowania rodzaju i metod psychoterapii. Zwrócono uwagę na zróżnicowanie między trzema grupami osobowości, wyróżnionymi w klasyfikacji DSM-IV i w opracowaniu Kernberga. Zdaniem profesora, leczenie zaburzeń jest trudne i skomplikowane, ale to wcale nie oznacza, że należy zrezygnować z prób pomocy terapeutycznej. Ciekawym stwierdzeniem prof. Czabały było zdanie wypowiedziane pod koniec wykładu, że „skuteczna terapia zależy w dużym stopniu od tego, dla kogo i przez kogo jest prowadzona”. Każdy psychoterapeuta powinien być świadomy w swojej pracy tego, że rzeczywiście skuteczność terapii w dużej mierze zależy od niego. Dlatego też powinien być otwarty na pacjenta i przyjmować go nie jako jednostkę chorobową czy też zaburzoną, lecz jako osobę.

Całość XI Konferencji SPCH zawierała również szeroką propozycję warsztatów, z których mógł skorzystać każdy uczestnik spotkania. Zajęcia warsztatowe odbywały się w ośmiu grupach: 1. Diagnoza zaburzeń osobowości – podejście dynamiczne (prowadzący Krzysztof Mądrzycki – psychoterapeuta); 2. Diagnoza zaburzeń osobowości w oparciu o ICD 10 (prowadzący Alicja Furmanik – psycholog kliniczny i psychoterapeuta oraz o. dr Mateusz Hinc – psycholog i psychoterapeuta); 3. Warsztaty umiejętności wychowawczych jako profilaktyka zaburzeń osobowości (prowadzący Weronika Leśnik); 4. Przypadek tożsamości wielorakiej (prowadzący dr Maria Golczyńska – psychiatra i psychoterapeuta); 5. Terapia zaburzeń osobowości w ujęciu psychodynamicznym (prowadzący Joanna Dziasek – psychiatra i psychoterapeuta); 6. Systemowa terapia rodzin w leczeniu zaburzeń osobowości typu borderline (prowadząca Katarzyna Kawiecka – psychoterapeuta); 7. Wzmacnianie osoby w terapii zaburzeń osobowości (prowadzący Anna Ostaszewska – psychoterapeuta); 8. Diagnoza obrazu Boga – rysunek (prowadzący Stanisław Tokarski – psycholog i psychoterapeuta).

Trzeci dzień konferencji był dniem podsumowania oraz interesującej dyskusji panelowej, ukazującej możliwości a jednocześnie konieczność współpracy psychoterapeuty, psychiatry i duchownego z osobami zaburzonymi.

Wydaje się, że niniejsza konferencja wpisuje się w nurt poszukiwań psychologicznych nad naturą człowieka i jego funkcjonowaniem. Człowieka nigdy chyba nie da się poznać do końca czy też w całości, to jednak zawsze będą pojawiały się próby lepszego zrozumienia i zinterpretowania fenomenu osoby. Psycholog i psychoterapeuta, niezależnie od podejścia teoretycznego czy też przyjętej koncepcji człowieka, w leczeniu zaburzeń osobowości powinien traktować każdą jednostkę jako niepowtarzalną i jedyną.